

Sirküler Tarihi : 03.05.2007
Sirküler No : 2007/68

DEVİR VE BÖLÜNME NEDENİYLE İKTİSAP EDİLEN İŞTİRAK HİSSELERİNİN İKTİSAP TARİHİ İLE SATIŞ KAZANÇLARININ VERGİLENDİRMESİNE İLİŞKİN ESASLAR

1. İŞTİRAK HİSSESİ SATIŞ KAZANÇLARININ GELİR VE KURUMLAR VERGİSİ KARŞISINDAKİ DURUMU :

1.1. Kurumlar Vergisi :

İştirak hissesi (anonim şirket, limited şirket ve eshamlı komandit şirket ortaklık hissesi) değer artış kazançları prensip olarak kurumlar vergisine tabidir. Ancak 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK)'nın 5/1-e maddesine göre, kurumların en az iki yıl süre ile aktiflerinde yer alan iştirak hisselerinin satışından elde ettikleri kazançlar, belli şartlarla kurumlar vergisinden müstesnadır.

1.2. Gelir Vergisi :

İştirak hissesi değer artış kazançları prensip itibarıyla "diğer kazanç ve irat" kapsamında gelir vergisine tabidir. Ancak 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu (GVK)'nın mükerrer 80/1 inci maddesine göre, gerçek kişiler tarafından ivazlı olarak iktisap edilmiş olup, iktisaptan itibaren iki yıldan (Geçici Md: 67/1-VI hükmüne göre İMKB'de işlem görenlerde bir yıldan) fazla bir süreye elde tutulmuş olan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar, gelir vergisine tabi değildir. Bu süreler 31.12.2005 tarihine kadar iktisap edilmiş hisse senetlerinde 1 yıl ve 3 ay olarak uygulanmaktadır.

Limited şirket ortaklık hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar ise herhangi bir süre şartına bağlı olmaksızın gelir vergisine tabidir. (GVK Mük. Md. 80/4)

2. İŞTİRAK HİSSESİ ELDEN ÇIKARMA (DEĞER ARTIŞ) KAZANÇLARININ TESPİTİ :

2.1. Kurumlar Vergisi Açısından :

Ticari işletmeye dahil iştirak hisselerinin satışından doğan kazanç, bu hisselerin satış bedeli ile kayıtlardaki değeri arasındaki farktır.

2.2. Gelir Vergisi (Şahsi Kazanç) Açısından :

GVK'nun Mük. 81'inci maddesine göre, genel olarak değer artışında safi kazanç, elden çıkarma karşılığında alınan para veya ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan mal ve hakların maliyet bedelleri ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle bulunur. Maliyet bedelinin tespit edilememesi halinde yerine, Vergi Usul Kanunu (VUK) hükümlerine göre takdir komisyonlarınca tespit edilen bedel, kazancı bilanço veya işletme hesabı esasına göre tespit edilen işletmelerde ise son bilançoda veya envanter kayıtlarında gösterilen değer esas alınır. Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasında ise, iktisap bedelinin tevsik edilememesi halinde VUK'nun 266'ncı maddesinde yazılı itibari değer iktisap bedeli olarak kabul edilir.

İktisap bedeli VUK'nun 262'nci maddesine göre, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını ifade eder.

Mal ve hakların elden çıkarılmasında iktisap bedeli, elden çıkarılan mal ve hakların elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Üretici Fiyat Endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilir. Bu endekslemenin yapılabilmesi için ÜFE'de meydana gelen artış oranının % 10 veya daha fazla olması şarttır. Ticari işletmelere dahil iştirak hisselerinin satışında endeksleme yapılamaz. Bunlarda enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş değer kazancın tespitine esas alınır.

3. İŞTİRAK HİSSELERİNİN İKTİSAP TARİHİ :

3.1. Genel Olarak :

İştirak hisselerinin iktisap tarihi, özellikle hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların, gelir veya kurumlar vergisine tabi tutulup tutulmayacağının tespiti açısından önem arz etmektedir.

İktisap tarihi aynı zamanda, GVK'nun Mük. 81'inci maddesi uyarınca yapılması gereken endekslemenin başlangıcını belirlemektedir.

Kuruluştaki ortak olunan veya bir bedel ödenmek suretiyle başkalarından satın alınan iştirak hisselerinin iktisap tarihinin tespitinde sorun yoktur. Genel olarak iştirak hisselerinin tasarruf hakkına sahip olunan tarihin iktisap tarihi olarak dikkate alınması gerekir. Ancak ortak olunan şirketlerin sermaye artırımına gitmeleri dolayısıyla iktisap edilen hisse senetlerinin iktisap tarihinin belirlenmesi özellik göstermektedir.

Sermaye artırımları dolayısıyla rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek iktisap edilen hisse senetlerinin iktisap tarihi, bu hisselerin edinilmesine kaynaklık eden eski hisse senetlerinin iktisap tarihidir. Ortakların rüçhan haklarının sınırlanması suretiyle sermaye artırımını temsil eden hisse senetlerinin satılması durumunda ise yeni bir alım işleminin gerçekleştiği kabul edilmektedir. (232 seri no.lu GV Genel Tebliği 2.1. Bölüm, 5520 sayılı KVK Md.5/1-e)

Rüçhan hakkı dolayısıyla itibari değerinden farklı bir değerle iktisap edilen hisse senetlerinde ise iktisap tarihi, eski hisselerin iktisap tarihi olmayıp, bunların tasarruf hakkının iktisap edildiği tarihtir. (1 seri no.lu KV Genel Tebliği 5.6.2.3.1.1. Bölüm)

Sermaye ve kâr yedeklerinin sermayeye eklenmesi dolayısıyla iktisap edilen hisse senetlerinin iktisap tarihi olarak da, daha önceden sahip olunan hisse senetlerinin iktisap tarihi esas alınmaktadır. (232 seri no.lu GV Genel Tebliği 2.1. Bölüm, 5520 sayılı KVK Md.5/1-e)

Değişik tarihlerde birden fazla alım yapıldıktan sonra, alınan iştirak hisselerinin bir kısmının elden çıkarılması halinde, hangi hissenin elden çıkarıldığı konusunda mükellefler serbestçe karar verebilmektedirler. (232 seri no.lu GV Genel Tebliği 2.2. Bölüm)

ÖRNEK :

(Y) A.Ş., ilk kuruluşunda (Temmuz 2004'de) 1000 hisse ile (B) A.Ş.'nin hissedarı olmuştur.

Daha sonra yapılan sermaye artırımına rüçhan hakkını kullanarak katılmış ve bu suretle Ekim 2006'da 2000 hisse daha edinmiştir.

Ocak 2007'de başka bir ortağın 1500 adet hissesini satın almıştır.

Mart 2007'de (B) A.Ş.sermaye yedeklerini sermayesine ilave etmiş ve (Y) A.Ş.'ye bedelsiz olarak 6000 hisse vermiş böylelikle (Y) A.Ş.'nin sahip olduğu hisse sayısı (1000 + 2000 + 1500 + 6000 =) 10.500'e ulaşmıştır.

Buna göre;

- 1000 hissenin edinim tarihi Temmuz 2004
- 2000 hissenin edinim tarihi de Temmuz 2004 (Çünkü rüçhan hakkı kullanılarak edinilmiştir.)
- 1500 hissenin edinim tarihi Ocak 2007
- 6000 hissenin 3000/4500'ü olan 4000 adedinin edinim tarihi Temmuz 2004, kalan 2000 adedinin edinim tarihi Ocak 2007'dir.

Sonuç olarak 10.500 hissenin 7000 adedi Temmuz 2004'de, 3500 adedi Ocak 2007'de edinilmiş sayılır. (Y) A.Ş. bu hisselerden 5000 adedini satarsa, bunların tamamının eski hisse olduğunu varsayarak kurumlar vergisi istisnası kullanabilir.

3.2. Devir ve Bölünme Hallerinde :

Devir ve bölünme sebebiyle aşağıda belirtilen iki şekilde iştirak hissesi iktisap edilebilmektedir :

- İştirak hisseleri devir veya bölünme yoluyla 5520 sayılı KVK'nun 19 ve 20'nci maddeleri kapsamında mevcut veya yeni kurulan sermaye şirketlerine devredilebilmektedir. Bu suretle devralınan iştirak hisselerinin iktisap tarihi olarak, devrolan veya bölünen kurumun iktisap tarihine itibar edilecektir. Başka bir deyişle sürelerin hesabında hem bölünen veya devrolan şirkette geçen, hem de devralan şirkette geçen süreler dikkate alınacaktır. Bu husus iştirak hisselerinin satış kazancının kurumlar vergisinden istisna edilmesini öngören, 5520 sayılı KVK'nun 5/1-e maddesinde açıkça hükme bağlanmıştır. Eskiden devirde 67 no.lu KV Tebliğine, bölünmede ise muktezalara istinaden aynı doğrultuda işlem yapılmaktaydı.

Buna göre (A) A.Ş.'nin 2 yıldan uzun bir süredir aktifinde yer alan bir iştirak hissesini kısmî bölünme yoluyla (B) A.Ş.'ne aynı sermaye olarak koyduğunu varsayalım. (B) A.Ş. bu suretle edindiği iştirak hissesini bölünmenin ertesi günü satarsa bile, diğer şartların da varlığı halinde istisnadan yararlanabilecektir. Çünkü istisna için gerekli süre (A) A.Ş.'nde tamamlanmıştır.

- Tam bölünme veya devir suretiyle infisah eden kurumların ortaklarına, devir veya bölünme sebebiyle infisah eden şirketin hisselerine karşılık (bu hisselerin yerine) devralan şirket hissesi verilmektedir. Bu hisseler yeni bir iktisap olarak kabul edilemez. Bu nedenledir ki iktisap edilen devralan şirket hisselerinin, devrolan veya bölünen şirketin hisselerine iktisap tarihinde iktisap edilmiş sayıldığıнын kabulü gerekir. Keza kısmi bölünme sebebiyle iktisap edilen devralan şirket hisselerinin sermaye azaltımı yoluyla doğrudan ortaklara verilmesi halinde de, yeni şirket hisselerine eski şirket hisseleri dolayısıyla sahip olunmaktadır. Nitekim 1 seri no.lu KV Genel Tebliği'nin 19.3.3. bölümünde, KVK'nun 19 ve 20'nci maddeleri kapsamında gerçekleştirilen devir ve bölünme (kısmi bölünme dahil) hallerinde, devir olan veya bölünen şirketin ortaklarına verilen hisselerin iktisap tarihi olarak, bu yeni hisselerin verilmesine neden olan devrolan veya bölünen şirketin hisselerinin iktisap tarihinin esas alınması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Bu esasların gelir vergisi mükellefleri bakımından da geçerli olmaması için hiçbir neden yoktur.

Eski KVK kapsamında yapılan devir ve bölünmeler dolayısıyla elde edilen hisselerin de iktisap tarihi aynı şekilde belirlenmelidir. (10.03.2006 tarihli, 16555 sayılı ve 07.12.2006 tarihli, 23752 sayılı Muktezalar).

3.3. Sonuç Olarak :

İnceleme konumuzu teşkil eden, kurumların devri veya bölünmesi dolayısıyla mevcut veya yeni kurulan sermaye şirketleri tarafından devralınan iştirak hisseleri ile, devir veya bölünme nedeniyle devrolan veya bölünen kurumların ortaklarına, devrolan veya bölünen kurumdaki sermaye payları yerine verilen yeni şirket hisselerinin iktisap tarihi olarak, devrolan veya bölünen şirketlerin hisselerinin iktisap tarihinin esas alınması gerekmektedir.

5422 sayılı Kanun'un 8/12 nci ve 5520 sayılı Kanun'un 5/1-e maddelerinde, kurumlar açısından geçerli olduğu belirtilen bu kuralın, 193 sayılı G.V.K. nun Mükerrer 80/1 inci maddesi açısından da geçerli sayılmaması için hiçbir neden yoktur. Nitekim Bakanlık tarafından verilen muktezalarda da bu görüş kabul edilmiş bulunmaktadır.

4. TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 404'ÜNCÜ MADDESİNDE YER ALAN AYIN KARŞILIĞI İKTİSAP EDİLEN HİSSE SENETLERİNE İLİŞKİN 2 YIL SÜRELİ DEVİR YASAĞI :

Aynî sermaye olarak vaz'edilen kıymetlerin devri karşılığında iktisap edilen hisse senetlerinin, gerek şahıslar ve gerekse kurumlar tarafından iki yıl geçmeden üçüncü kişilere devri Türk Ticaret Kanunu'nun 404'üncü maddesi gereğince hükümsüzdür. Bu kural, doğal olarak hisse senedine bağlanmamış olan A.Ş. ortaklık payları açısından da geçerlidir. Limited şirketlerde ise bu süre üç yıldır.

5422 sayılı Eski KVK'nun 38'inci maddesine göre yapılan bölünmelerde TTK'nun 404'üncü maddesi uygulanmamaktadır. (Mülga 5422 sayılı Kanun, geçici 30'uncu madde)

Aynı devir yasağının birleşme halinde, devralınan şirkete veya ortaklarına verilen hisseler açısından da geçerli olup olmadığı, uzun bir süre tereddüt konusu olmuş ise de, bu tereddüt Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca verilen olumlu mukteza (14.12.2004 tarih ve 8631 Sayılı Muktezası) ile ortadan kaldırılmıştır.

Saygılarımızla.